

אחת הדילמות שמלוות כמעט כל אדם, היא כמה להשקיע לטובת הציבור, וכמה להשקיע בהתפתחות האישית שלו, מובן שהתשובה העקרונית היא שכל דבר צריך להיות באיזון ובשיקול דעת.

ובכל זאת הארה נפלאה בעניין כותב בנו של החת"ס, בשם אביו, בהקדמה לשו"ת חת"ס יו"ד:

"...ועתה ישראל עבדי יעקב אשר בחרתיך זרע אברהם אוהבי, ולמה זה חיבה יתירה נודעת לאברהם אבינו עליו השלום משאר אבות העולם שקרא אותו המקום בשם אוהבו?

בירור עניין זה נודע לנו ממאמר השי"ת, 'כי ידעתי למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט' - ['ידעתי' פירש רש"י - לשון חבה] הוֹרָה כִּי נִפְלְאוֹת אֱהָבַת ה' לְאַבְרָהָם אֲבִינוּ ע"ה עַל שְׁלִימָד דַּעַת אֶת הָעָם וְקִירְבָם לְעִבּוּדָתוֹ, וְהִיא שְׁעִמְדָה לוֹ יוֹתֵר מִכָּל מַעֲשֵׂה הַטוֹב וְזִכּוֹת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר הָיָה לוֹ לְעַצְמוֹ, כִּי בִאֲמַת, גַּם לִפְנֵינוּ הָיוּ יְחִידֵי סְגוּלָה אֲשֶׁר יָדְעוּ אֶת ה' וְדַעַת דְּרָכָיו יִחְפְּצוּ, וּבִאֱהָבָתוֹ יִשְׁגּוּ תְּמִיד. מִי לָנוּ גָדוֹל מִחֲנוּךְ, אֲשֶׁר מַעֲרֹצִים תְּשׁוּקָתוֹ וְדִבְקָתוֹ בֵּה' נִתְּפָרְדָה הַחֲבִילָה אֲבִדַת אַרְבַּע הַיְסוּדוֹת, חֲדָל מֵהֵיכָן אָדָם וְנִתְּעָלָה לִהְיוֹת כְּאֶחָד מִצְבֵּא מְרוֹם בְּמִרוֹם הָעוֹמְדִים אֶת פְּנֵי הַמֶּלֶךְ לְשִׁרְתּוֹ ['וְאֵינָנוּ כִּי לִקַּח אוֹתוֹ אֱלֹקִים']. וְלֹא מִצִּינוּ בְּאַבְרָהָם אֲבִינוּ עָלֵינוּ הַשְׁלֹם שֶׁנִּזְדַּכְךְ עֲפֻרָּיוֹתָיו כָּל כֶּךָ - אֶךָ לֹא מִצַּד פְּחִיתוּת וְחִסְרוֹן נִפְשׁוֹ לֹא הִגִּיעַ אֶל הַמַּעֲלָה הַזֶּה, כִּי אִם אֲבִרָהָם אֲבִינוּ ע"ה הָיָה עוֹשֶׂה כְּאֲשֶׁר עָשָׂה חֲנוּךְ - לְהִתְבּוֹדֵד עִצְמוֹ מִחִבְרַת בְּנֵי אָדָם, הִתְעַלָּה גַּם הוּא לִהְיוֹת מִמְּלָאכֵי אֵל, וְאֲשֶׁר לֹא עָשָׂה כֵּן הוּא כִּי הִתְבּוֹנֵן בְּחִכְמָתוֹ כִּי לֹא בָּאֵלָה חִפְץ ה' - שִׁישְׁלִים הָאָדָם אֶת נִפְשׁוֹ לְבַד, וְאֶת אֲנָשֵׁי דוֹרוֹ יִשְׁאִיר אַחֲרָיו, תְּרַבּוּת אֲנָשִׁים חֲטָאִים וּמַכְעִיסִי ה' - כְּמִקְרָה אֲשֶׁר קָרָה לְדוֹרוֹ שֶׁל חֲנוּךְ וְדוֹר הַמְּבּוּל. הַנִּסְיוֹן הַזֶּה לִימָד אוֹתוֹ כִּי טוֹב לֹאֲדָם לְמַעַט בְּהַשְׁלֵמַת נִפְשׁוֹ, לְמַעַן רַבּוֹת כְּבוֹד ה', לְמַעַט אֶת מוֹרְדֵיו, וּלְהַרְבּוֹת עֲבָדָיו וְיֹדְעָיו. כִּי מֵה יֵתֵן וּמֵה יוֹסֵף הָאָדָם אִם יוֹסִיף מִלֵּאךְ אֶחָד עַל אֲלֹפֵי רַבּוּת מִלָּאכֵי מַעֲלָה, הֲלֹא ה' בּוֹרָא וּמַמְצִיא כֹהֵנָה וְכֹהֵנָה חֲדָשִׁים לְבָקְרִים, וְאִם כֹּה יַעֲשׂוּ יְחִידֵי סְגוּלָה בְּכָל דּוֹר, יִמָּצֵא אֶחָד מֵהֶם אֶלֶף קוֹדֶשׁ לֵה' וְרוֹב הָעוֹלָם מִקּוֹלֶקֶל, הָאָרֶץ תִּשָּׂם מִרְעַת יוֹשְׁבֶיהָ וְחִפְץ הַבְּרִיאָה נִשְׁאַרָה מַעַל...וְעַל זֶה הִזְהִירָנוּ הַשִּׁי"ת 'וְלִמְדַתֶּם אוֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם', 'וְאֶת בְּנֵיהֶם תְּלַמְּדוּן', וְכַדּוּמָה מִצְוֹת תּוֹכַחַת 'הוֹכַח תּוֹכִיחַ אֶת אֲמִיתְךָ', כֹּל אֵלּוּ הַמִּצְוֹת מוֹרִים שֶׁלָנוּ כִּי לֹא תוֹשֵׁל חִפְץ הַבְּרִיאָה אִם יִשְׁלִים הָאָדָם אֶת נִפְשׁוֹ לְבַדּוֹ וְלֹא יִשְׁלִים אֶת נִפְשׁוֹ זֹלָתוֹ, וְהִזְהִירוּ בְּאַבּוֹת 'וְהַעֲמִידוּ תְּלִמִּידִים הִרְבֵּה', גַּם אֶהְרֹן נִתְּפָרַר בְּמִידָה זוֹ 'אוֹהֵב אֶת הַבְּרִיּוֹת וּמִקְרֵבָן לְתוֹרָה'...וְהָאוֹחֵז בְּמִידָה זוֹ מֵרָאֵה אֱהָבָתוֹ אֶל ה' בִּיתֵר שָׂאת וִיתֵר עוֹז, כִּי מִדְּרַךְ אוֹהֵב הַמֶּלֶךְ לְהִתְאַמֵּץ וּלְהִשְׁתַּדֵּל בְּכָל הָאֲפֶשֶׁר לְהַכְנִיס בְּנֵי אָדָם תַּחַת עוֹל מַלְכוּתוֹ וּלְהַרְבּוֹת לוֹ עֲבָדִים כִּד הַמֶּלֶךְ, וַיֵּעַן כִּי זָכָה אֲאֵע"ה לְמִידָה זוֹ טֶרֶם צִוּוּהָ ה' עָלֶיהָ, רַק מִשְׁכָּלוֹ וּמִדַּעְתּוֹ עִמָּד בְּרָאשׁ כָּל חוֹצוֹת בְּנֵי חוֹצוֹת וְקָרָא הֵשֵׁם ה', הָעֵמִיד תְּלִמִּידִים הִרְבֵּה, אֶת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשָׂה בְּחֶרֶן, לָכֵן לוֹ יָאוֹת לְהִיקְרָא אוֹהֵבוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ ית"ש, 'זֶרַע אֲבִרָהָם אוֹהֵבִי', וְכַגּוּמֹל נִפְשׁוֹ הִשִּׁיב לוֹ ה', וְחִלְף אֱהָבָתוֹ אֶל ה' הָיָה אֱהָבַת ה' אֵלָיו, וְזֶה שֶׁהוֹדִיעֵנוּ ית"ש בְּאוֹמְרוֹ 'כִּי יָדַעְתִּי (אֱהָבָתִי) לְמַעַן אֲשֶׁר יִצְוֶה אֶת בְּנָיו וְאֶת בֵּיתוֹ אַחֲרָיו, שִׁמְרוּ דֶּרֶךְ ה'...כִּי זֶה כָּל הָאָדָם שִׁישְׁתַּדֵּל וְיִתְאַמֵּץ בְּהִשְׁתַּדְּלוֹת רַב לְהִיטִיב דְּרָכֵי בְנֵי אָדָם, כְּדִי שִׁישְׁמַח ה' בְּמַעֲשָׁיו, וְיִאֱהָב עַל אָדָם הַשְׁלֵמַת נִפְשׁוֹ חֲבִירוֹ כְּשִׁלְמוֹת עִצְמוֹ, וְעַל זֶה אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא "כָּלל גָּדוֹל בְּתוֹרָה 'וְאֱהָבַת לְרַעַךְ כְּמוֹךָ", בְּתוֹרָה דִּיִּיקָא, כָּלל וְיִסּוּד גָּדוֹל בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה שִׁיאֱהָב שְׁלִימוֹת חֲבִירוֹ כְּנִפְשׁוֹ, וְאֱהָבַת לְרַעַךְ כְּמוֹךָ, וְכֵה יִהְיֶה תְּשׁוּקַת הַשְׁלֵם לְרִאוֹת בְּשִׁלְמוֹת כָּל הָעוֹלָם, וְיִהְיֶה תְּפִילָתוֹ שֶׁכָּל יוֹשְׁבֵי תֵּבֶל מִקְטָנִם וְעַד גְּדוֹלָם יִדְעוּ אֶת ה', כְּמוֹ שִׁתְּפַלֵּל מִשְׁרַע"ה 'מִי יִתֵּן כָּל עַם ה' נְבִיאִים'...נִחְזֹר לְעִנְיָנוּ אֲמַר הַשִּׁי"ת 'הַמְכַסֶּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם

את אשר אני עושה...כי ידעתיו למען אשר יצוה את ביתו ואת בניו אחריו ושמרו דרך ה' למען הביא על אברהם את אשר דיבר עליו, לכאורה יש לדקדק בלשון המקרא, למען הביא על אברהם...אשר לפי המשך המקרא למען הביא נמשך אל הסמוך 'ושמרו דרך ה'', והיה זה נראה ח"ו כעבודה הפחותה על מנת לקבל פרס. ומה שאנו צריכים לעמוד עליו עוד הוא כי לא נמצא בשום נביא התבוננות שיתבונן ה' תחילה אם ראוי להאציל עליו הנבואה מצד כשרון מעשיו, מה שנמצא באאע"ה שהתבונן ה' לאמור המכסה אני מאברהם, וההתבוננות הזו למה?

לכן נלע"ד בוודאי לא היה אברהם אבינו ע"ה במדרגת הנבואה שיתגלה אליו דבר משפט אשר יעשה באומה או בעיר פלוני לא ימנע ממנו הנבואה כמו שנגלה לישיעיה ירמיה ויחזקאל... - אך אברהם אבינו ע"ה באמת לא הגיע אל מדרגת נבואה כזו, כי לא היה לו פנאי להתבודד עצמו במחשבתו ולקשר נפשו במדרגת נבואה כזו לפי שהיה מוטרד תמיד בלימוד התלמידים והיה דעתו מעורב בין הבריות להכניסם תחת כנפי השכינה... ועל שהתנועע נפשו תמיד להתעסק עם קצרי דעת כאלו, לא נשאר לו פנאי להתבודד מחשבותיו לנבואה כזו... מ"מ לא יתכן לכסות ממנו דבר, כי אין חסרון בשלימות נפשו וכל מיעוט הכנתו אל הנבואה הוא רק ע"י שהוא מטריד עצמו לכבודי, ולמעני משליך נפשו מנגד וגוזל ממנה מעלת הנבואה, אם-כן, לא יתכן שצדיק כזה יפסיד ע"י עבודתו באהבתו אותי, וזהו תואר הקרא (= פרושו של הפסוק): אמר הש"י - 'המכסה אני מאברהם' - היתכן שאכסה מאברהם את אשר אני עושה, הלא ידעתיו כי כל מיעוט הכנתו לנבואה הוא למען אשר יצוה את ביתו ואת בניו אחריו ושמרו דרך ה'... וכל זה הוא עושה לכבוד שמי להרבות עבדי ומיודעי - אי לזאת 'שכרו מאתי תצא' שבכל מיעוט הכנתו לנבואה אגלה לו כל צפון ולא יסתר ממנו דבר"ו.

אומר החתם סופר, אמנם משה חיסר מהשלמתו האישית, אך התרומה לכלל והמאמץ להעלותם חשוב לאין ערוך, ורצון ה' שהאדם יתאמץ בכך, אבל אפילו יותר מכך אומר החתם סופר, מי שמשקיע ומתאמץ בהרמת הציבור, לא מפסיד, מתרומה והשקעה למען הציבור לא מפסידים, וה' יגמול לו כפל כפלים על הפסדו האישי.

אברהם אבינו, זכה להיות אביהם של ישראל, ואב המון המון גויים, כי הוא השקיע את כל מרצו וכוחותיו להעלאת הציבור, כדברי הרמב"ם בהלכות ע"ז פ"א: "והיה מהלך וקורא ומקבץ העם מעיר לעיר וממלכה לממלכה עד שהגיע לארץ כנען והוא קורא שנאמר: 'ויקרא שם בשם ה' אל עולם'. וכיוון שהיו העם מתקבצין אליו ושואלין לו על דבריו, היה מודיע לכל אחד ואחד כפי דעתו עד שיחזירהו לדרך האמת, עד שנתקבצו אליו אלפים ורבבות והם אנשי בית אברהם".

אברהם אבינו לא הקדיש את חייו לעצמו אלא לתיקונו של עולם וזו הייתה תהילתו וחביבותו לפני ה'.

ה"אורחות צדיקים" כותב:

והארכתי, בהבאת דבריו של החתם סופר, כי הם נפלאים ומאירים מאד, אבל באמת הדברים במקורם ארוכים יותר, אך נפלאים ויסודיים מאד, ומומלץ לקרוא את כל דבריו.

"ויש שלושה מיני נדיבות: האחד, נדיבות בממון. השני, נדיבות בגוף. השלישי, נדיבות בחכמה. ואלו השלושה היו באברהם אבינו. היה נדיב בממונו, דכתיב: "ויטע אשל". נדיב בגופו, שהציל לוט בן אחיו ונלחם עבורו. נדיב בחכמתו, כי למד כל העם דרך הישר עד שנתגיירו..."

חשוב לומר, הדבר לא אמור רק כלפי רבנים ומורים, כל אחד ואחד יכול לחשוב איך לטרוח, בממונו, בגופו ובחוכמתו, איך לעשות חסד בדבר החשוב ביותר, בקירוב ישראל לאביהם שבשמים, בהפצת דבר ה' בעולם.

תמיד אני לומד מוסר ממור"ר הגר"א מלמד, שמוסר את כל חייו, בשביל להרבות תורה בישראל, מוותר כמעט על כל ההצעות המגיעות תדיר, להשתתף בכנס זה או אחר, להעביר שיעור במקום זה או אחר, ועל מינויים ותפקידים המוצעים, והכול למען זיכוי הרבים, ואין ספק שזכה שמאות אלפים לומדים תורה מתוך ספריו, ולא רק גדולי הלמדנים, אלא מקטנם ועד גדולם, זוכים להתקרב לדבר ה' – זו הלכה, זוכים להבין את יסודות האמונה והמוסר הבלול בהלכות, כמדומה לי שאין מפעל שהרבה תורה בישראל בעשרות השנים האחרונות כמפעל המופלא הזה. יהי רצון שנהיה כולנו שותפים בהרמת הציבור, בקידוש ה' ברבים וגילוי כבוד ה' בעולם.